

TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ-1923-İZMİR'E KATKI-2 **"Kocaeli Livası Namına İzmir İktisat Kongresi'ne Tevdii** **Edilen Rapor"**

Arş.Gör. Mehmet Ö. ALKAN
I.Ü. S.B.F. Siyasal Tarih Anabilim Dalı

Bilindiği gibi, henüz Cumhuriyet ilan edilmeden bir süre önce, Lozan Barış Konferansı görüşmelerinin kesintiye uğradığı bir sırada İzmir'de Türkiye İktisat Kongresi toplanmıştı. Yeni kurulmakta olan devletin iktisadi sorunlarını, temel ve ilkelerini tartışma ve saptamaya çalışan bu kongre daha sonraları **Birinci Türkiye İktisat Kongresi** olarak anılacaktır. 1982'de toplanan Kongreye ise dönemin yöneticileri **İkinci İktisat Kongresi** adını vermişlerdir ki bu yanlıştır. Çünkü **İkinci Türkiye İktisat Kongresi** Demokrat Parti henüz iktidara gelmeden yaklaşık bir buçuk yıl önce 22-27 Kasım 1948'de İstanbul'da toplanmıştır. İstanbul Tüccar Derneği'nin topladığı bu Kongreye İstanbul Ticaret Odası ve bir iki iktisat derneği dışında katılım olmamıştır. Bu Kongreye Hükümet temsilcileri, iktisadi devlet teşekkülleri, küçük sanayi erbabı temsilcileri ve işçi temsilcileri katılmamışlardır. Altı gün süren bu Kongre'de özellikle ve ağırlıkla üç konu tartışılmış ve karara bağlanmıştır. Bunlar **devletçilik, vergi reformu ve dış ticaret** konularıdır. Tahmin edilebileceği üzere, devletçiliğin terkedilerek iktisadi liberalizmin benimsenmesi, dış ticarete denk bütçeye bağlı bir liberalizasyona gidilmesi ve vergi konusunda ise vergilerin oranlarının düşürülmesi, bazı istisnalar getirilmesi ve müterakkiyet usulünün kabul edilmesi önerilmiştir. Bu İkinci kongre bir anlamda Demokrat Parti iktidara gelmeden evvel onun iktisadi görüşlerini açıklayan bir nitelik göstermiş, Demokrat Parti'nin ekonomi politikasına belirleyici olmuştur. (Bkz. "Türkiye İktisat Kongresi"; *Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası*, Sayı : 5 (Ocak 1948) s. 225-229).

Birinci Türkiye İktisat Kongresi üzerine şimdiye dek bir monografi yazılmadığı için bilgilerimiz sınırlıdır. Henüz Kongre'ye katılanların tam listesini bilmediğimiz gibi Kongre'deki konuşmaları da tutanaklar bulunamadığı için bilemiyoruz.

Merhum Prof. Dr. Gündüz Ökçün'ün Birinci Türkiye İktisat Kongresini konu alan *Türkiye İktisat Kongresi - 1923 -İzmir Haberler-Belgeler-Yorumlar* (Ankara : A.Ü. S.B.F. Yayınları, 1981. Üçüncü Basılış.) adlı belgesel derlemesi dışında şimdiye kadar bu alanda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu konuda hala daha bir monografinin bulunmayışı iktisat tarihçiliğimiz açısından düşündürücüdür. Biz, Rahmetli Ökçün'ün yorucu bir emek ürünü olan kitabına ilk ve tek katkıyı bundan bir süre önce onun

anasına ithaf ederek "Türkiye İktisat Kongresi- 1923 - İzmir'e Katkı-1" başlığı ile yayınladığımız makalede *Türkiye Umum Emekçi Gurubu Tarafından Tespit Edilen Esasat-ı Umumiye* adlı risalenin çevrim yazısını bir giriş yazısı ile beraber yayınlamak yapmıştık. (Bkz. *Birikim*; No: 21 (Ocak 1991) s. 53 - 59) Aynı alanda ikinci belgesel katkı niteliğini taşıyan bu çevrim yazının Gündüz Ökçün'ün anısına yayımlanan bu armağanda yer alması bizim için sevindiricidir. Aynı zamanda belgesel katkımızın üçüncüsü olan "*İzmir'de Şubat 339'da Toplanan İktisad Kongresine Ticaret-i Bahriye ve Denizcilik hakkında Verilen Layiha*" adlı risalenin çevrim yazısı yayınlanmak üzeredir. (Birlikim Haziran Temmuz No: 38-39'da) Amacımız öncelikle şimdiye dek üzerinde durulmamış ve bir monografi dahi yazılmamış olan Birinci Türkiye İktisat Kongresine iktisat tarihçilerimizin dikkatini bir kez daha çekmektir. Konu, bu Kongrede alınan kararların yaşama geçirilmediğini söylemek ya da Lozan Konferansı'nın iktisadi hükümlerinin uyarlanmıslığından dem vurmak yalınkatlığından öte ele alınmalıdır. CHF'nin bu kararlardan çabucak dönüp devletçiliğe geçtiğini söyleyip ilgiyi bu yana kaydırmak gerçeği görmemek tehlikesini içerir.

Dikkate değer konulardan biri, aşağıda çevrim yazısı sunulan belgeden de anlaşılabilirliği üzere, Kongreye katılan bütün grupların dönemin genel iktisadi sorunlarını ve kendi meslek içi sorunlarını oldukça yetkin bir biçimde anlamış ve çözüm önerileri getirmiş olmalarıdır. Unutulmaması gereken bir nokta da CHF'nin bu kararların bir kısmını yaşama geçirmiş olmasıdır. Ayrıca, bu kararların ilerleyen yıllardaki akıbetini izlemek ilginç bir çalışma konusu olabilir.

Son olarak belirtmek istediğimiz konu, müzakere sırasında, çeşitli grupların Kongreye sundukları önerilerin, hangi maddelerinin kabul ya da reddedildikleri konusu üzerindeki bir çalışmanın hem ilginç hem de Kongre'de hangi grubun ağırlık taşıdığı sorusuna yanıt vereceği düşüncesidir. Risalenin sonunda yer alan imza listesi ise bütününü bilemediğimiz Kongre'ye katılanların isimleri konusunda biraz daha bilgi sahibi olmamız açısından bize önemli geliyor.

**Kocaeli Livası Namına
İZMİR İKTİSAD KONGRESİ'NE
Tevdii Edilen Rapor**

(Orhaniye Matbaası : 1339)

Kocaeli Livası Namına İzmir İktisad Kongresi'ne Tevdii Edilen Rapor

İzmir İktisad Kongresi'ne Kocaeli Livası namına iştirak eden zirde esamisi muharrer mesalik-i muhtelif mümessilleri üçyüz otuz dokuz senesi Şubatının on yedisinden yirmi birinci Çarşamba gününe kadar İzmir'de suret-i hususiyede içtimalarına devam ederek icra eyledikleri müzakerat neticesinde tesbit edilen metalib ve temenniyatı, aid oldukları encümenler marifetiyle Kongreye arz eylemişlerdir.

Umur-u Ticariye ve İktisadiye

1-Her şeyden mukaddem düşünülecek mesele asayaş-i memlekettir. Huzur ve asayişden mahrumiyet ticari ve zirai her türlü inkişaf ve terakkiye mani olur ve binaenaleyh memleketin her tarafında asayiş ve inzibatın tamamı-i temini pek ehem ve elzemdir.

2-Zaman mefhumu ve zamanın kıymeti bizde henüz layıkıyla anlaşılammıştır. Ekseriya sürüncemede kalan muamelat-ı umumiyyede azami sürat (s.3) ve suhulet ibrazı vesailinin istikmalini Hükümetimizden temenni eyliyoruz.

3-Şimendüfer İdaresi'nden posta ve telgrafdan müştekiyiz. İntizamsızlık idaresizlik her gün şahid olduğumuz ahvaldendir. Şimendüfer hattı-ı güzergahında yüz kilometroluk bir mesafe arasında bir merkeze tevdi olunan bir para diğerine mürselünileyhine onbeş yirmi günde vasil olmakda olduğu çok görülmüştür. Bir tüccar üç beş yüz lira parasından böyle kısa bir mesafe dahilinde postaların intizamsızlığı yüzünden on beş yirmi gün muattal kalması terakkiyât ticariyeye sekte iras edeceği tabiidir. Binaenaleyh bunlara temin-i intizam ve sürat neye mütevakıf ise bir an evvel icra-yı Hükümetten bekleriz.

4-Yollar : Yollar hakkında fazla izahatı zaid addederiz. Çünkü yollar memleketin hayat damarlarıdır. Yolsuz ne ticaret, ne ziraat, ne de sanayii inkişaf ve terakkî edemeyeceği emr-i bedihidir. Binaenalezalik yolların vücuda getirilmesine ve mevcudlarının bir an tamiriyle münakalatın teshil ve teşriine azami bir himmet ve gayret lazımdır. Ancak senelerin yığıtğı tecarib bize göstermiş ve göstermekte bulunmuştur ki bedel-i nakdi (?) yollar matlub veçhile vücuda gelemiyor. Mevcud yolların kısm-ı azamı mükellefiyet-i bedeniye suretiyle harabiden vikayesine muktedir olamadık. Bunun için yolların eski usul üzere mükellefiyet-i bedeniye suretiyle inşasına tarafdar buluyoruz. Malzeme-i imaliye taraf-ı Hükümetten verilmek inşaat-ı sanayie maarifet-i Hükümetle vücuda getirilmek şartıyla her kaza halkının kazası dahilinde elzem ve ehem olan yolları yapmakla mükellef tutulması husul-ü maksadı daha ziyade temin eder zann ve itikadındayız.

5-Banka : Bankalar ticaret-i umumiyesi için pek elzem ve ehem (s.4) olan müesseselerdir. Bu müesseselere her memlekette ziyade ihtiyacı derkardır. Sermayenin binnisbe az olduğu memleketimizde en çok muhtaç olduğumuz banka, kredi bankasıdır. Harab olan yurdumuz halkı tarafından şu zamanda büyük sermaye böyle mühim bir müessese vücuda getirilmesindeki nazar-ı iübara alınarak kısmen nakd mukabilinde aksiyon çıkarmak ve kısmen halkın hükümetten matlubu olan tekalif-i milliye ve istikraz-ı dahili tahvilleri karşılık gösterilerek mevcut olan **İtibar-ı Milli Bankası'nın** tezyid-i sermayesiyle merakiz-i mühimme-i ticariyede birer şube küşada şimdilik temin-i maksad ve kifayet eder zannındayız.

6-Ticaret odaları terakkiyat-ı asriye ve ihtiyacat-ı hazırı-yı ticariye ile hiç de münasib değildir. Ekseriyetle ve belki de umumiyetle vücudları ile ademleri müsavidir. Ticaret odaları kanunu: İhtiyacı cidden temin ve tatmin edecek bir surette ıslah ve tadil edilmeli ve ticaret odalarında o memleketin mahsulat, mamulat ve masnuatından numuneler bulunmalıdır. Her zair ve sail ticaret odalarında istediği malumatı istihsal edebilmelidir. Ticaret oda reislerinin muvazzaf olması luzumuna kailiz. Reisler heyet-i müntehibe meyanından rey-i hafi ile intihab olunmalıdır. Ticaret Odaları : Memeleketi, erbab-ı ticaretinin evsaf ve muamelat-ı ticariyesini bilmeli ve iübar-ı şahsi ve malisini layıkıyla tayin ve tesbit eylemelidir. Ticaret odasında mukayyed ve gayr-ı mukayyed tüccar ve esnaf nazar-ı hükümette ve enzar-ı halkda aynı derecede görülmemelidir. Ticaret odaları; isteyen her tüccar ve esnafa ve derece-i itibarına göre bir kame vermeli ve her tüccar hakkında ticaret odasının indelicab devair-i resmiyeye vereceği malumat pek ziyade muteber olmalıdır. Sunuf-u tüccarın altıya iblağı daha muvafıkdır mütalasındayız. (s.5)

7-Temettü vergileri bedel-i icar üzerinden taayyün ve tarh olunmaktadır. Bunu hak ve adle gayr-ı muvafık bulmaktayız.

Çünkü bir mağazanın icare-i seneviyesi yüz lira iken sene-i atiyede hin-i müzayedede zuhur edecek bir rakib ile karşılaşma neticesinde o mağazanın bedel-i icarı ikiyüz liraya çıkabilir. Ve müsteciri alıştırdığı müşterilerini gayb etmemek için naçar fazla icar vererek o mağazada kalır. Halbuki muamelat evvelki seneki muamelatı kadardır. Bilizurar tezyid edilmiş olan bedel-i icar miktarı temettü vergisi için esas ve mikyas ittihaz edilecek olursa nisbetsizlik ve haksızlık olur. Kezalik bir tüccar onbin lira sermaye ile senevi iki yüz lira bedel icarı olan bir mağaza, vasii muamelatta bulunur diğer taraftan iki bin lira sermayesi olan bir tüccar da aynı bedel-i icarla oturduğu bir mağazada mahdud bir derecede icra-yı ticaret eder. Birincisi için bedel-i icar az, menafii çok; İkincisi için bedel-i icar çok temettü az. Şu halde yalnız bedel-i icarı nazar-ı itibara almak suretiyle temettü vergisinin tarhı cihetine gitmek muvafık-ı nısfet ve adalet olamaz, binaenaleyh, temettü vergilerinin tadil ve ıslah edilecek olan ticaret odaları tarafından herkesin iktidar-i mali ve muamelat-ı ticariyesi tayin ve takdir edilmek suretiyle tarh edilmelidir. Vergisine de dört taksit olarak alınmalıdır.

8-Vakit vakit *Büyük Millet Meclisi*'nin veya Heyet-i Vekilenin kararı lahik olmaksızın mahsulat-ı dahiliyenin ihracı men olunmaktadır. Ticarete mühim bir darbe teşkil eden bu halin men'i vukuu lazımdır. Men-i ihrac keyfiyeti ancak ya *Büyük Millet Meclisi*'nin veya Heyet-i Vekilenin kararıyla olmalı ve bunun (s.6) haricinde bir makam ve zat tarafından böyle bir muameleye teşebbüs edilmemelidir.

9-Tüccaranın devair-i resmiye ile muamelatında indelicab itasına mecbur olacağı teminatın nakden depozito suretiyle olmayıp ticaret odasından muayyen ve müsbet olacak itibar-ı maliyesi üzerinden seneden itası, paranın müddet-i medide mevkuf ve atıl kalmamasını ve ticarete işlemek suretiyle hem sahibinin hem de memleketin istifadesini mücib olur.

10-Şimendüfer tarifeleri yüksektir. *İstanbul*'a yüz yüzelli kilometrelik mesafedeki ücret-ı nakliye Avrupanın merakiz-i biadesinden *Dersaadet*'e olan ücret-ı nakliyesinden daha fazladır, patates vesaire gibi mahsulat-ı mahalliyemiz bu yüzden mahsulat-ı ecnebiyeye rekabet edememektedir. Tarifenin tenzili icab eder ta ki temin-i rekabet hasıl olabilsin.

11-*Lozan Konferansında* taayyün edecek neticeye göre *İstanbul* limanı açık bir halde kalacağından ve *Ankara*'nın merkez-i hükümet itihazı halinde vasati *Anadolu*'nun ithalat ve ihracatı için mahfuz bir liman olan *İzmit*'in ehemmiyet-i ticariyesi tezauf edeceğinden transit muamelatı için *İzmit*'te antrepolar tesisi esbabının istikmalini hükümetten istirham ederiz.

12-Şimendüfer tarifesi; ücret-ı nakliye kilometre hesabıyla istifâ edilir ve edilmek lazım gelirken *Haydar Paşa Rıhtımının* inşasından sonra şimendüfer kumpanyası teminatsız olarak inşa edilen rıhtuma hasılat temin etmek ve ihracatı *Haydar Paşa*'ya hasr eylemek üzere tarifeyi tadil tebdil etmiş ve mesele *Ankara* ve *Konya*'dan bir vagon buğday *Haydar Paşa*'ya otuz liraya nakledilmekte iken doksan küsur kilometre daha yakın olan *İzmit*'e (s.7) kırkbeş elli liraya nakl etmekte bulunmuş olduğundan o zamana kadar daha ehven nakl edilmek hesabıyla *İzmit* İskelesi tarihiyle ihraç edilmekte olan hububat vesaire tarifenin bu suretle tebdili ve ücret-ı nakliyenin *Haydar Paşa*'ya inhisar etmiş ve

bu yüzden *Izmit* Kasabası faaliyet-i sabika-yı ticariyesini kamilen kaybetmiştir. Pek haksız ve gayr-ı adilane olan bu halin izalesi için on beş seneden beri vaki olan teşebbüs-ı mükerrere temin-i muvaffakiyyet edememiş, ve temadi eden ahval-i malume de buna mani olmuştur. Binaenaleyh şimendüfer idaresi her ne şekilde inkilab ederse etsin azami ve asgari ücret-ı nakliyenin bay- hay (?) mesafemiz ve kilometre itibar ve hesabıyla ahz ve istifasının teminini Hükümetimizden talep ve rica ederiz,

13-Askerlik : Arasına mezunen melekelerine gelebilmek ve faaliyet-i ticariye ve ziraiyelerine sekte âriz olmamak için esnan-ı askeriyeye dahil olanların en yakın mevaki-i askeriyede vezaif-i askeriyelerinin ifa ettirilmesi ve bunlar meyanında zürra sınıfindan olanlara mevsim-i ziraatta ve hasad zamanlarında ikişer ay mezuniyet verilmesi ve erbab-ı ticaret nezdinde müstahdem katiblerden ticarethanelerin vüs'at-ı muamelatına göre birer veya ikişer katibin askerlikleri hululünde yalnız altı ay talim ve terbiye-yi askeriyeye ile mükellef tutularak emsalinin bakiye-yi hizmet muvazzafa-i askeriyeden istisnası mucib-i mehanesat olur fikr ve mülâhazasındayız.

14-Memleketin her tarafında evzan ve ekyâl muhtelif olup bu yüzden muamelat-ı ticariye duçar-ı teşevvüs olduğu gibi müstahsil ve müstehtliklerin de bu yüzden hukukları zayi olmakda bulunduğundan selamet-i muamelatı teminen her tarafda evzan ve ekyâlin tevhibi luzumuna kani bulunuyoruz. (s.8)

Umur-u Ziraiye

15-Aşar köylülerimizi kemiren bir beliyedir. Köylüyü bu beliyeden kurtarmak lazımdır. Kadastro usulü en müstahsin bir usuldür fakat bunun icrası büyük bir zamana mütevakkidir. Binaenaleyh kadastro usulünün esası vaz olunmakla beraber tahmis usulünün mekii-i tatbika vazı inkişaf-ı iktisadi için vücudlarına ihtiyaç derkar olan köy bankalarının sermayesine esas olmak üzere hükümetin istifa edeceği yüzde on iki buçuktan iki buçuğunun köy bankalarına terki muvafık bulmaktayız.

16-Ziraat mektebelerinin tesisini mekatib-i ibüdaie programlarına ziraat derslerinin ehemmiyetli bir surette ithalini istiyoruz. Memleketimiz ziraat memleketi olmak hesabıyla umur-u ziraiyeye fazla ehemmiyet atf etmek icab eder. Binaenaleyh her kazada mümkün olmayacağına göre livalar dahilinde vasice arazi içinde leyli ziraat mektebelerinin tesisi ve bu mekteplerde umur-u ziraiyenin şuebat-ı muhtelifesinin ameli bir surette tedrisi terakkiyat-ı ziraiyeyi tamamiyle temin eder mütalasıındayız. Bu mekteplerde mükemmel bir demirhane de bulunması pek muvafık olur.12y

17-Terakkiyat-ı beşeriye ve medeniye için insanların bir arada toplu ve keşif bir halde bulunmaları mühim bir amildir. Küçük zümreler küçük köyler hiç bir zaman medeni, içtimai, ihtiyaçları temine muktedir olamazlar. Kesafet-i nüfustan tahassül edecek ve edilebilecek vahdet-i kuvva terakkiyat-ı matlubeye pek medar olur. Sekiz on haneli bir köy ile yüz elli hanelik (s.9) bir köy hiç bir zaman aynı derecede ileri gidemez. Aradaki fark pek bariz olduğundan tafsil zaidir. *Livamızın* bir çok mahallerinde köyler beşer sekizer onar haneli ve yekdiğerinden yarım bir ve daha ziyade ba'd-ı mesafededirler. Bunlar için ayrı ayrı mekteb tesisi mümkün olmadığı gibi köyler arasında vücuda getirilecek bir mekteb de husul-ü maksada hadim olamaz. Binaenaleyh bu gibi köylerin bittevhid laekal ellişer yüzer haneli köyler vücuda getirilmesi pek elzem ve mübremdir.

18-Ekser köylerimiz çıplaktır. Köyün mebni bulunduğu arazi fevkalade kuvve-i inbatıyeyi haiz ve her türlü eşcar yetiştirmeğe kabiliyeti derkar iken göreneksizlik neticesi olsa gerektir ki bağçelerine hanelerinin etrafına ağaç garsını hatırlarına getirmezler. Bu gibi köylerimiz meyveden mahrumdur. Eşcar-ı müsmirenin bedihi olan muhassehatını tafsil zaid olur Köylerin hanelerin etrafında eşcar-ı müsmire yetiştirilirse hem köyü ağaçlar ile kesb-i ziynet ve letafet hem de ciyadet-i havaiye hizmet eder. Eşcarından da eshabı müstefid olur. Köylerimizin kendiliklerinden bu gibi teşebbüsât kabiliyetin göstermedikleri ve daima rehberle muhtaç oldukları bedihi bir keyfiyet olduğundan bu babda hükümetin; Memurin-i hükümetin rehberlik vazifesini vazife-i resmiye halinde ifa etmesini iktiza eder. Binaenaleyh köylerde; Ağaç yetiştirmeğe muhtaç köylerde arazinin kabiliyetine ve ikliminin tabiatına göre hanenin de beşer onar fidan yetiştirmekle mükellef tutulması maksadı temin eyler. Ancak temin husulü için memurin-i hükümete nizamname veya talimatname şeklinde tebligat icrası icab eyler.

19-Memlekette birçok bataklıkların; Göllerin mevcudiyeti hevayi (s.10) efsad ve etraflarında bulunan böyler ahalisinin sıhhatlerini ihlal etmekte olduğundan ve merzagi arazi etrafındaki köyler bazı mahallerde meşhud olduğu misüllü nihayet birer kabristana münkalib olduklarından köylülerimizin sıhhatlerini hayatlarını vekayeten bu gibi bataklıkların bir an evvel tesis ve arazi-i merzaiyenin ref-i muzırratı vesailinin istikmalini Hükümetten rica ederiz.

20-Hükümet etibbasının kaza merkezlerinde icra-yı sanat etmesi köylüler için hiç bir faideyi mucib değildir. Kasabaların bir kısmı esasen etibbayı hususiye mevcut bulduğundan kasabaların ihtiyacı sıhhiyelerini temine kifayet ederler. Matlub olan köylülerin sıhhatleridir. Hükümetin her kazaya muvazzaf etibba ve izam etmiştir. Maksatta bu olduğu veya olmak lazım geldiği halde bilakis etibba-yı muvazzafa köylülerin sıhhatleriyle hiç de alakadar edebilmektedirler. Binaenzalik etibba-yı muvazzafanın köylerde daimi surette seygar halde keşt ü gûzar ile köylülerin temin ve hıfz-ı sıhhatlerine ve yanlarında portatif edeviye bulundurarak tedavi-i iptidaiyelerine itina eylemeleri sıhhat-ı umumiyenin vekayası itibarıyla pek müfid olur itikadındayız.

21-Memleketimizin bir kısım halkı bağcılık ve meyvecilikle temin-i maişet etmektedirler. Bağlara araz olan hastalığın esbab-ı tedavisi temin edilememek yüzünden mahv ve münderis olmuş ve meyve ağaçları, kavaid-i fenniye dairesinde bakılmadığından günden güne inhitata yüz tutmuş ve ziraat memur ve muallimlerinin bu gibi hususatda nafi ve müfid bir himmet ve hizmetleri görülememiştir. Memleket için mühim birer menba-ı varidat ve servet olan bağcılık ve meyvecilikle indiras ve inhitatdan vekayası için her ne yapmak lazım ise teşrii-i icrasını hükümetten temenni ederiz. (s.11)

22-Alçak düşman tarafından tahrib ve ihrak edilen bir çok mamur köy ve kasabaların ihtiyacı asriyeye göre yeniden şirketler marifetiyle ve gerek sur-u saire ile bir an evvel temin-i inşaatları ve elyevm inşaat için haricden celb edilmekte olan kereste ve sair malzeme-i inşaiyesine gümrük istifası hususunda nazar-ı ehemmiyete alınması icab eder.

23-Düşman tarafından ihrak edilen köy ve kasabalarda vücuda getirilecek mesakin ve mebainin beş sene müddetle vergiden affı.

24-Zıraata mazar hayvanatın imhası için tedabir-i kat'iyeye itihazıyla derhal tatbiki.

25-Hayvanat-ı bakariyenin ıslah-ı cinsi için köylerde bulunacak bir kaç boğadan maada iki yaşına giren tosunların bozdurulmasının taht-ı mecburiyede alınması. Bedelleri ahali tarafından verilmek üzere memalik-i ecnebiyeden celb etmek ve boğaların hükümetce celb edilmesi.

26-Reji usulünün matarratı tecarib ile sabit olduğundan tütün inhisarı imtiyazının hitam müddetinde inhisar yerine bandrol usulünün ref-i ve ikamesi hususları cümle temenniyatımızdandır.

27-Ziraat Bankaları, ziraat ihtiyacını temin edememekte olduğundan ve sermayesi hayli tenakız etmiş olduğundan bankanın hükümetten matlub olan meblağının bankaya iadesi ve sermayesinin tezyidi esbabının temin ve istikmal edilmesi lazımdır. Zürr'a vaki olan ikrazatın miktarı ihtiyacat-ı hazıra ile hiç de mütenasib olmadığından miktar-ı ikrazatın tezyidi ve kefalet-i müteselsile ve şerait-i ikraz keyfiyetinin daha basit bir hale ifrağı muktezidir. Bankanın; Hükümet vücuduyla mütenasib bir tarzda (s.12) zürrain temin-i ihtiyacına ve ziraatın terakkisi ve istihsalatın tezyidi hususlarına medar olması icab eder.

28-Tütün zürrainın diğer zürradan farkı olamayacağına göre bunlardan alınmakta olan harb kazançları vergisinin lağvı ve esasen temettü vergileriyle mükellef olmayan mahallerde köy değirmenlerinden alınan temettü vergilerinin ref-i muvafık-ı nisfet ve muadelet olur mütalaasındayız.

Umur-u Sanaiye

29-Memleketimizde Sanayii-i muhtelifenin ne derece geri olduğu malum bir keyfiyet olmağa bu babda temhid-i tafsilat ve mütalası zaid addederiz. Şu kadar ki elyevm kasidlerimizde demirci, sobacı, tenekeci, bakırcı, dülger, marangoz gibi erbab-ı sanayiiden kamilen denecek derecede mahrum olduğumuzu beyan etmek sanayi-i basite hususunda bile ne derecede yokluk içinde bulunduğumuzu bütün garibanlığıyla ezhar eder. Binaenaleyh herşeyden evvel sanayii mekteplerine fevkalade ihtiyacımız vardır. Bugün hükümet, alat-ı ziraiye celb ve ahaliye tevzii etmekte ve bunlardan arazaya uğrayanların tamiri için bir mühill, sanaatkar bulunamamaktadır. O halde getirilen makinalardan, alat ve adavattan layıkıyla istifade yok demektir. Memleketimizde erbab-ı sanayii yetiştirmek, miktarını tezyid etmek icab eder. Bunun için de her kazada birer sanayii mekteplerinin küşadına ehemmiyetle lüzum-u mübrem vardır. Memleketimizde en ziyade ihtiyacını hissettiğimiz sanayii bu mekteplerde tedris eylemelidir. Bu mektebe alat ve adavat-ı ziraiyenin ve ziraat makinalarının tamirine medar olacak bir demirhane şubesiyle (s.13) beraberdiğer şuebat-ı sanayii muhtevii olmalıdır. Suret-i tesis ve teşkilini ve tarz-ı idaresini ve neferaatını erbab-ı ihtusasadın mürekkeb bir heyetin takdirine bırakarak yalnız bu mekteplerin vücuduna olan ihtiyaç-ı azimi enzar-ı dikkatlerine arz ile iktifa eyleriz.

30-Müessesat-ı milliyemizin mühimlerinden olup düşman tarafından kamilen ihrak edilen *Karamürsel Mensucat Fabrikasının* sulh neticesinde zarar ve ziyanı düşmana tazmin ettirilemediği takdirde emval-i metrukeden mesarif-i inşaiyesinin teminiyle asıl sanayii-i dahiliyeye muhtaç bulunduğumuz bir zamanda böyle bir darülsanaiyenin müddet-i medide muatıl bırakılmaması. Ve kezalik düşmanlar tarafından tahrib edilen ve emsali nadir bulunan *İzmit Askeri Mensucat Fabrikasının* şekli-i ahire ifrağıyle ihyası vesailinin istikmali en ziyade şayan-ı temenni bir keyfiyet teşkil eder.

Hendek Zürra Mümessili İsmail	Adapazarı Ticaret Mümessili İhsan
Karamürsel Zürra Mümessili Hasan	Adapazarı Zürra Mümessili Hasan Veli
Karamürsel Ticaret Mümessili Halil	Karamürsel Zürra Mümessili Halil
İzmit Şirket Mümessili Hoca Rifat	Kandra Ticaret Mümessili Raif
Geyve Ticaret Mümessili Hafız Ali	Hendek Sanayii Mümessili Süleyman
Adapazarı Banka Mümessili Mustafa Hulusi	Kandra Zürra Mümessili Kamil
Kandra Zürra Mümessili Niyazi	Kandra Zürra Mümessili Mehmed
Adapazarı Zürra Mümessili Hacı İbrahim	Karamürsel Banka Mümessili Cemal
İzmit Ticaret Mümessili Hüseyin Bedrettin	Adapazarı Sanayii Mümessili Derviş
İzmit Zürra Mümessili Rauf	Karamürsel Sanayii Mümessili Kamil
Adapazarı Şirketler Mümessili Hacı Mehmed Ali (s.14)	